

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת מרב מיכאלי

פ/25/2391

הצעת חוק השמירה על המקומות הקדושים (תיקון – הבטחת פלורליזם דתי), התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 4 בחוק השמירה על המקומות הקדושים, התשכ"ז–1967¹, בסעיף 4, האמור בו יסומן "א" ואחריו יבוא :

"(ב) תקנות כאמור יכבדו את רגשותיהם ואת חופש הגישה והפולחן של הזרמים השונים והתנועות הדתיות השונות וכן יבטאו את ערך השוויון המגדרי ברוח חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א–1951²."

דברי הסבר

כיום החוק מתיר לשר לשירותי דת לקבוע תקנות כדי להבטיח כי המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת העלולים לפגוע בחופש הגישה של בני הדתות אל המקומות המקודשים להם. התקנות שהתקין השר קובעות כי לא ייערך טקס דתי שלא על פי מנהג המקום, הפוגע ברגשות ציבור המתפללים כלפי המקום.

הצעת החוק קובעת כי התקנות יכבדו את רגשותיהם וחופש הגישה והפולחן של כלל הזרמים והתנועות הדתיות וכן יאפשרו שוויון מלא לנשים בבואן להתפלל במקומות הקדושים. הצעת החוק נוגעת לכלל המקומות הקדושים בישראל ובכללם רחבת הכותל.

הכותל המערבי בירושלים הוא המקום הקדוש ביותר לעם היהודי כולו. הכותל, שאמור לסמל את שיבתו של העם היהודי לביתו, את אחדותו ואת חוסנו, מבטא היום את ההיפך – מקום שמתיר רק למיעוט להתנהל בקרבו כרצונו. מרבית העם היהודי בעולם משתייך לקהילות הרפורמית והקונסרבטיבית. כיום בפועל הכותל מופקע לידי נוהגי הקהילה האורתודוקסית בלבד, ובכך להלכה מדיר חלקים נרחבים מהעם וחוטא לקדושת המקום.

שופט בית המשפט העליון, יצחק זמיר, קבע בבג"צ 650/88 התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' השר לענייני דתות, פ"ד מב(3) 377, 381 (1988) :

"חופש הדת והפולחן הוא מחירויות היסוד המוכרות לפי שיטתנו המשפטית ומהוות חלק ממנה.

¹ ס"ח התשכ"ז, עמ' 75.
² ס"ח התשי"א, עמ' 248.

ביטוייה של החרות האמורה הם, כמובן, בעיקרם, בחופש ההבעה והמעשה הדתיים, אולם בכך לא סגי. בין היתר, נובע מקיומה של החירות האמורה, שינהגו במאמינים במידה של שוויון, וכי רשויות השלטון ירחיקו עצמן מכל מעשה או מחדל כלפי המאמינים על זרמיהם, לרבות ארגוניהם ומוסדותיהם, שטעם של הפליה פסולה מתלווה אליו. מכאן, כי פעולה כללית של רשות שלטונית בתוקף תפקידה הממלכתי מחייבת גישה פתוחה והוגנת, שאינה מותנית דווקא בהזדהות עם השקפתו של זרם זה או אחר אלא מבטאת יחס של שוויון, אשר לו זכאים כל הזרמים."

הצעת החוק נועדה להבטיח את חופש הדת והפולחן בישראל ולמנוע מצב שבו מקומות קדושים כמו הכותל יהיו למקום שאוסר על רבים להתפלל בו על פי אמונתם.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת ניצן הורוביץ (פ/18/2681), על שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת ניצן הורוביץ וקבוצת חברי הכנסת (פ/19/407), על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג וקבוצת חברי הכנסת (פ/20/98); הוסרה מסדר היום ביום כ"ט בחשוון התשע"ז (30 בנובמבר 2016); (פ/20/3607) ועל ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/20/627), על שולחן הכנסת העשרים ושתיים ועל שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג (פ/22/55; פ/23/113), ועל ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/22/1411; פ/23/477) ועל שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת מרב מיכאלי (פ/24/1284).

הצעת החוק זהה לפ/24/1284 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ב בשבט התשפ"ג (13.02.2023)